

Zorg over Fries bij herdenking

ATZE JAN DE VRIES

WARNS, „Wy moatte yn aksje komme. Oars is it aanst gebeurd mei de Fryske taal. Friezen moattie har dêr mear bewust fan wêze.”

Martinus Jellema van de stichting Slach by Warns zei dit zaterdag bij de jaarlijkse herdenking van de slag. Er waren zo'n 150 bezoekers. Het gaat volgens hem niet goed met het Fries en toonde zich daarom meermals blij met actie­groep Sis Tsiis, die deze dag met een demonstratieve kuier aandacht vroeg voor Fries in het onderwijs.

Ook tegenover nieuwkomers uit andere landen moeten Friezen de eigen taal durven gebruiken, vindt de stichting. Het contact tussen 'nieu-

wé en 'oude' Friezen was dit jaar het thema van de herdenking. Jellema liet drie mensen erover vertellen.

Campbell Forbes uit Harlingen, geboren in op­ge­groeid op de Bahama's, zingt Fries (samen met Bauke van der Woude) maar spreekt het hooguit een „lyts bysjtje". Hij wordt nogal eens voor een inbreker gehou­den als hij voor zijn werk in de zorg – hij beschikt over voordeursleutels – bij mensen op bezoek komt die nog in bed liggen.

Emeritus predikant Henk Hiddink vertelde hoe hij, afkomstig uit Vars­seveld, na zijn verhuizing naar Leeuwarden vooral in het Nederlands werd aangesproken. Tegelijk kreeg hij een Fryske bijbel. Bij pastorale bezoeken was Nederlands vaak de voertaal, ook als hij aangaf dat er

rustig Fries gesproken kon worden.

„Je hebt je kleur niet mee", sprak Sandra Roza over zichzelf. Afkomstig uit Suriname woont ze al heel lang in Lemmer. Fries lezen en verstaan gaat goed, spreken minder. Ze nam ooit Fryske les om ook ouderen met wie ze werkt te begrijpen. Toen ze in Sneek opbouw­wer­ker was, wees een van haar collega's spon­taan de plek waar de schoonmaak­middelen staan. „Dat houdt niet op."

Zonder Nederlands kan de eerste generatie vluchtelingen in onze provincie niet integreren, sprak Jaap Vellenga van Vluchtelingenwerk. Zij willen meedoen in de maatschap­pij, maar moeten wennen aan om­gangs­vormen, andere waarden en maatschappelijke structuren. Hun

kinderen gaan, als zij Friestalige ken­nissen krijgen, ook Fries spreken. „Dat binne belangrike sinjalen", vindt hij.

Pyt Kramer, een van de oprichters van de FNP, denkt dat de memme­taal vluchtelingen kan helpen om te integreren. Zo krijgen ze toegang tot de „inner circle" op het platteland. „De minske is in sojsjaal wêzen en 'derby hearre' is fan it grutste be­lang", zei hij. Hij pleit voor boekjes in de azc's die asielzoekers enigszins wegwij­sen maken in het Fries.

Het bestuur van de stichting zoekt versterking. Tom Dijkstra is al een aantal jaren interim-voorzitter, als opvolger van Roel Falkena. Hij houdt de interim-status nadrukke­lijk aan om het besef dat een nieuwe preses nodig is binnen het bestuur

te versterken.

Er moeten minstens twee be­stuursleden bij, vindt Dijkstra, ook om als gezicht naar buiten toe te functioneren. Daarom was be­stuurslid Martinus Jellema voor de tweede maal dagvoorzitter.

De Anti Fascistische Actie Fryslân was met vijf man bij de herdenking, maar onopvallend. Ze hielden reke­ning met de aanwezigheid van ver­tegenwoordigers van het Fries Hei­dens Front. In dat geval hadden de AFA-mensen de confrontatie willen aangaan, zegt woordvoerder Reimer van Ruiten.

Er was ook politie. Maar het Fries Hei­dens Front was er niet en Van Ruiten sluit niet uit dat AFA Fryslân zelf de enige bron is van geruchten dat het Front mogelijk zou komen.

Integreren is ook het Fries leren verstaan

De Slach by Warns stond afgelopen week­einde in het teken van integreren in een Friese samenleving. Op de jaarlijkse bijeenkomst kwamen dit keer 150 mensen af.

Jan Ybema

Warns | Als immigrant integreren in Nederland is al moeilijk genoeg, maar wat als je in Fryslân terecht­komt en met nóg een andere taal te maken krijgt? En wat mogen de Frie­zen wat dat betreft van nieuwkomers verwachten? Die vragen stonden za­terdag centraal tijdens de jaarlijkse herdenking op het Reaklif. De aanwe­zige politie had niets te doen, want neonazi's en antifascisten die moge­lijk naar de herdenking zouden ko­men, bleven thuis.

Drie nieuwe Friezen deelden hun integratie-ervaringen met dagvoor­zitter Martinus Jellema, bestuurslid van de Stifting Slach by Warns. De hindoestaanse Surinamse Sandra Roza en muzikant Campbell Forbes van de Bahamas hadden nogal eens last van onbewuste discriminatie vanwege hun donkere huidskleur, waar ze overigens erg luchtig mee omgingen. „Ik woon hier al sinds 1973, maar er zijn nog steeds mensen die denken dat ik geen Nederlands spreek of dat ik de schoonmaakster ben."

Met hun werk in de zorg was het voor Roza en Forbes nuttig om Fries in ieder geval te leren verstaan. Geen probleem, vinden ze. „In Suriname deed de regering niets aan onderwijs in het Hindi. Ik kreeg buiten school­tijd lessen in mijn eigen taal, dus ik weet hoe belangrijk dat is. Achteraf vind ik het jammer dat ik mijn kinde­ren hier in Nederland geen Hindi ge-

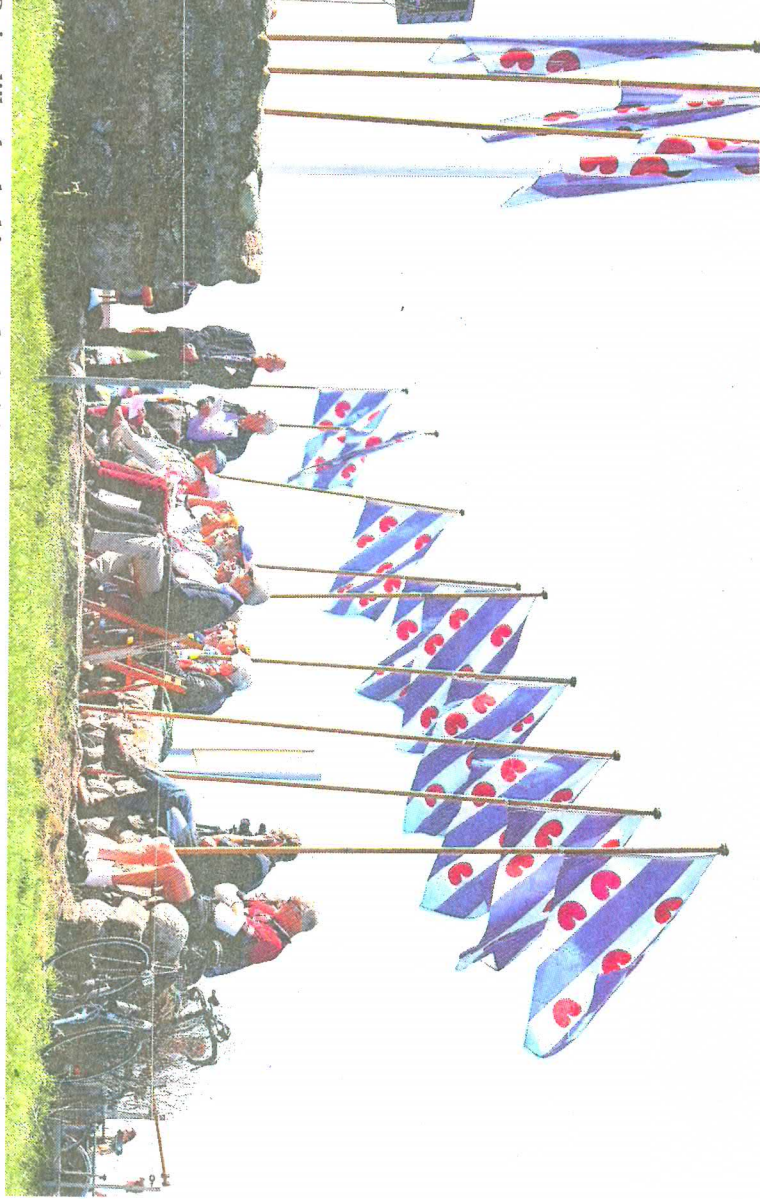
leerd heb." Laat de Friezen dat met hun memmetaal dus vooral wel doen, was haar impliciete bood­schap.

FNP'er en kenner van het Oostfrie­se Seelterlands, Pyt Kramer, pleitte in zijn toespraak voor voorlichting op azc's over tweetaligheid in Fryslân en over Fryske talcursussen. „Nijkom­mers wolle derby hearre. Sinder in sekere kennis fan it Frysk is it op it plattelân lestich om der tusken te kommen." Hij wist uit ervaring te vertellen dat immigranten graag in het Fries worden aangesproken. „Soks fliet as in teken fan akseptas­je." Vooral kinderen passen zich vol­gens Jaap Vellenga van Vluchtelin­genwerk Nederland razendsnel aan. „As de bern Frysktalige freontsjes krije, nimme sy de taal samar oer."

Veeg uit de pan

De herdenking begon overigens met de aankomst van negentien demon­stranten van actiegroep Sis Tsiis. In een optochtje met toeters en span­doeken - 'Frysk in bernrjocht!' - wa­ren ze helemaal vanaf station Kon­dum-Molkwerum komen wandelen, mis­schien wel wat te ver voor andere potentieel geïnteresseerde meelo­pers.

Woordvoerder André Looijenga wees op internationale verdragen die Nederland heeft ondertekend, waar­in staat dat „een substantieel deel" van het onderwijs in de minderheids­taal gegeven moet worden. Gesteund door een kritisch rapport van de Raad van Europa van december, betoogde Looijenga dat de overheid die ver-

De jaarlijkse herdenking van de Slach by Warns op het Reaklif. Foto: Niels de Vries

plichting niet serieus neemt.

Coalitiepartij FNP kreeg van Looi­jenga nog een veeg uit de pan vanwe­ge het ontheffingenbeleid van gede­puteerde Sietske Poepjes. Door de massale afgifte van deelonthef­fingen voor bepaalde verplichtingen voor het vak Fries zou het Friese onderwijs onder toezend oog van de FNP op veel scholen in Fryslân zo goed als worden afgeschaft.

FNP-Statenfractievoorzitter Cor­lienke de Jong, met haar ligfets van­uit Juttip naar Warns afgereisd, vond dat verwijt „net sjyk" liet ze de­ze krant weten. „Der wurdt fergetten wat wy wol berik hawwe: 21 miljoen euro foar it Deltaplân Frysk, bygje­lyks." De inventarisatie die de provin­cie nu uitvoert naar de huidige toe­stand van het vak Fries op school, ziet De Jong als een nulmeting. „Wy mo-

atte dêrnei wol ta nei folle minder en lichtere ûnthef­fingen. As oan de ein fan dit jier de ynwentarisasje rûn is, wolle wy fan de deputearre konkrete doelen hearre oer it ôbouwen fan de ûnthef­fings foar it fak Frysk."

Bovenal is ze niet te spreken over het lakse optreden van de onderwijs­inspectie. „By oare fakken wurde skoallen sensuwetfich as de ynspek­sjie komt. Sa moat it foar it Frysk ek wêze." De Jong is ook niet blij met het „ôfkeapjen" van de onderwijsver­plichting door een Fryske wike' te in­troducen, zoals op het Marne Colle­ge in Bolsward. Ook daarover wil ze volgend jaar met gedeputeerde Poep­jes de discussie aangaan.

Kneuterig

Het was zaterdag in de milde septem­berzon niet moeilijk te geloven dat

Fryslân inderdaad 'it beste lân fan d' ierde' was, zoals de ongeveer 150 aan­wezigen zongen ter afsluiting van de herdenking. Toch had de bijeen­komst iets vreugdeloos en ook iets kneuterigs - sprekers die onverstan­baar zijn door passerend verkeer, een te lang programma, de algehele ver­grijzing. „Wy binne der noch", vat­te Jellema de toestand samen.

Het is niet zo dat jongere Friezen massaal hun taal en afkomst verloo­chenen, maar om ze naar het Reaklif te trekken, zal de herdenking een complete metamorfose moeten on­dergaan. Een stevige band en een pijlsje erbij, kraampjes met lokale Friese producten? Iets feestelijks. Maar misschien is daar simpelweg geen geld voor. In de pauze van het programma laat de Stifting een col­lecte rondgaan.